

Det Anarkistiske Bibliotek

Krig på kniven

Med det bestående, dets forsvarere og dets falske kritikere

Krig på kniven
Med det bestående, dets forsvarere og dets falske kritikere
1998

benzinpaabalet.noblogs.org

Italiensk originaltitel (NN Edizioni, 1998): *Ai ferri corti con l'esistente, i suoi difensori e i suoi falsi critici*. Engelsk titel (2001): *At daggers drawn with the existent, its defenders, and its false critics*. Oversat til engelsk af Jean Weir med John Moore og Leigh Stracross. Oversat fra engelsk til dansk af *Benzin på bålet* (2016).

da.theanarchistlibrary.org

1998

På den ene side findes det bestående med sine vaner og garantier. Og af garantier, den samfundsgift, kan man dø.

På den anden side findes oprøret, det *ukendte* som bryder ind i alles liv. Den mulige begyndelse på en umådeholden form for frihed.

IX

Bed os ikke om formularen som skal åbne verdener for dig med en enkelt stavelse, som en tør grens knæk. I dag kan vi kun sige hvad vi ikke er, hvad vi ikke vil. – Eugenio Montale

Livet kan ikke bare være noget man klamrer sig til. Den tanke løber gennem hovedet på alle mindst én gang. Vi har en mulighed som gør os friere end guderne: vi kan sige stop. Det er en idé som bør nydes helt indtil det er slut. Intet og ingen forpligter os til at leve. Ikke engang døden. Af den grund er livet en *tabula rasa*, en blank tavle, og indeholder dermed alle mulige ord. Med sådan en frihed kan vi ikke leve som slaver. Slaveriet er for dem som er *dømt til at leve*, dem som har forpligtet sig til evigheden, ikke for os. For os findes det ukendte – sfærer at vove sig ind i, uudforskede tanker, garantier som sprænges, fremmede at give livets gave. Den ukendte verden hvor éns overskydende kærlighed til sig selv måske endelig kan gives bort. Også fare. Faren for brutalitet og frygt. Faren for endelig at stå til ansigt med *mal de vivre*. Alt dette møder den som bestemmer sig for at slutte *arbejdet med at eksistere*.

Vores samtidige lader til at leve i arbejdet, desperat jonglerende med tusinder af forpligtelser, inklusive den sørgeligste af dem alle – at glæde sig. Med smålig og frenetisk aktivitet, tempoet som ledsager mere og mere passive former for opførsel, dækker de over sin manglende evne til at bestemme over sine liv. De er uopmærksomme på negativitetens lethed.

Vi kan vælge ikke at leve, og det er den smukkeste årsag til at åbne sig selv for et liv af glæde. »Der er altid tid nok til at sige stop; man kan lige så godt gøre oprør og lege« – sådan taler glædens materialisme.

Vi kan vælge ikke at handle, og det er den smukkeste årsag til at handle. Inden i os selv bærer vi styrken af alle de handlinger som vi evner at udføre, og ingen chef kan nogensinde fratage os muligheden for at sige nej. Hvad vi er, og hvad vi vil, begynder med et *nej*. Derfra fødes årsagen til at stå op om morgenen. Derfra fødes den eneste grund til at gå bevæbnet til angreb på en verdensorden som kvæler os.

Indhold

I	5
II	7
III	10
IV	12
V	15
VI	18
VII	22
VIII	26
IX	30

virksomhed er endnu mindre »væbnet kamp« i fraværet af et alment oprør, med mindre man ønsker at begrænse sin lidenskabs uendelighed til nogle få redskaber. Det handler om hvorvidt man stiller sig tilfreds med forudbestemte roller eller søger en sammenhæng i det fjerneste punkt: livet.

Da vil vi i det omsiggribende oprør kunne se en fantastisk *sammensværgelse af egoer* som sigter mod et samfund uden cheffer og slumrende mennesker. Et samfund bestående af frie og unikke individer.

Hvis vi anerkender behovet for at organisere den *væbnede* del af oprøret, hvis vi er enige om at det er muligt at angribe magtens mænd og strukturer omgående, og hvis vi anser det for afgørende at affinitetsgrupper forbinder sig horisontalt i deres oprørske praksis, så kritiserer vi det perspektiv som ser væbnet handling som en overskridelse af de sociale kampes begrænsninger, og dermed tilskriver én kampform en overlegen rolle. Ydermere, så ser vi brugen af monogrammer og programmer som skabelsen af en identitet som separerer revolutionære fra resten af de udnyttede, og dermed gør dem synlige for magthaverne og sætter dem i en tilstand som muliggør *repræsentation*. På den måde bliver det væbnede angreb ikke bare et af de mange redskaber som man frigør sig med, men lades med en symbolsk værdi som er tilbøjelig til at overtage det anonyme oprør og ændre dets mål. Den uformelle organisation som har en *faktisk* forbindelse med de midlertidige aspekter af kampene, bliver til en permanent og formaliseret struktur for beslutningstagen. På den måde bliver det som var en *mulighed* for at mødes med andre i sine projekter, til et veritabelt projekt i sig selv. Organisationen begynder at ville reproducere sig selv, præcis ligesom de kvantitative reformistiske strukturer. Det er uundgåeligt at alt det triste udstyr med kommunikører og programmer dukker op, og at man hæver stemmen og finder sig selv jagende en identitet, som kun eksisterer fordi den er blevet erklæret. Angreb og handlinger som ligner andre, som *blot* er anonyme, gøres til repræsentative for hvem ved hvilket kvalitativt spring i den revolutionære praksis. Politikken skema dukker op igen når man begynder at flyve i en lige linje.

Selvfølgelig kan behovet for at organisere sig *altid* ledsage éns undergravende virksomhed, også hinsides en kamps midlertidige behov. Men for at kunne organisere sig behøves der levende og konkrete aftaler, ikke et image som leder efter rampelyset.

Hemmeligheden ved den subversive leg er éns formåen til at smadre de spejle som gør os grimme og stå ansigt til ansigt med sin egen nøgenhed. Organisation er helheden af de projekter som gør denne leg levende. Alt det andet er bare politiske proteser.

Oprøret er langt mere end »væbnet kamp«, for når det finder sted er det alene sammenstød ét med forstyrrelsen af samfundsordenen. Den gamle verden omkuldcastes i samme udstrækning som *alle* de oprørske udnyttede er bevæbnede. Blot da er våbnene ikke en separat udtryksform for en eller anden avantgarde – monopoliseret af fremtidens chefer og bureaukrater – men en konkret forudsætning for den revolutionære fest: den kollektive mulighed for at udvide og forsvare forvandlingen af samfundsforholdene. Undergravende

I

Hvem som helst kan slutte med at gå ubeslutsom omkring i uvidenhedens slaveri, og nægtende tomme ords trøst gå i krig med livet. – Carlo Michelstaedter

Livet er ikke andet end en konstant søgen efter noget at holde fast i. Man står op om morgenen, blot for nogle timer senere at ligge i sengen igen – som en sørgelig pendler mellem mangel på drømme og udmattelse. Tiden går, men det stimulerer os mindre og mindre. Vægten af vores samfundsansvar knækker os ikke længere, for vi har lært at fordele vægten. Vi adlyder ordrer uden at besvære os med at sige ja. Døden sones ved at leve, skrev poeten fra en anden skyttegrav.

Vi kan leve uden passioner og drømme – det er den store frihed som dette samfund tilbyder os. Vi kan snakke så meget vi vil, især om ting vi ikke ved noget om. Vi kan udtrykke hvilken som helst mening, selv den mest vovede, og forsvinde i bruset af meninger. Vi kan stemme på den kandidat vi foretrækker, og som betaling kræve retten til at brokke os. Vi kan bytte kanal når som helst, for aldrig at fremstå dogmatiske. Vi kan more os ved givne tidspunkter, når vi hurtigere og hurtigere bevæger os gennem sørgeligt identiske miljøer. Vi kan fremstå som unge med blodet i kog, inden vi får spandevs af iskold sund fornuft hældt ud over os. Vi kan gifte os så ofte vi vil, så helligt er ægteskabet. Vi kan gøre os selv til nytte og, hvis vi ikke kan skrive, blive journalister. Vi kan engagere os i politik på tusind måder og til og med snakke om noget så eksotisk som guerillagrupper. I karriere og i kærlighed kan vi klare os fremragende med lydighed, hvis ikke vi lykkes med at blive den som giver ordrer. Lydighed kan til og med gøre os til martyrer, og selvom det ikke ser sådan ud, så behøver dette samfund helte.

Vores dumhed kommer med sikkerhed ikke til at se værre ud end alle andres. Det gør ikke noget om vi ikke kan bestemme os, det kan vi lade andre om. *Vi tager stilling*, som det hedder i politikken og spektaklets jargon. Der er aldrig nogen mangel på gode undskyldninger, især i en verden hvor man ikke er så kræsen.

På rollernes store markedsplads har vi alle én trofast ven: pengene. Da de er demokratiske *par excellence* respekterer de ikke nogen højere end andre. Når de er tilstede kan vi ikke nægtes nogen vare eller service. Lige meget, hvem som ejer dem, står hele samfundet bag. Denne ven giver selvfølgelig aldrig nok af sig selv, og giver sig desuden ikke til alle. Men pengenes hierarki er specielt, for det forener dét som livsbetingelserne har gjort til modsætninger. Når du har dem, har du altid ret. Når du ikke har dem, er der altid masser af formildende omstændigheder.

Med lidt øvelse kan vi klare os igennem en hel dag uden en eneste idé. Den daglige rutine tænker for os. Fra arbejde til »fritid« udfolder alt sig inden for overlevelsens kontinuitet. Der er altid et eller andet som vi kan klynge os til. Dette samfunds mest lamslående egenskab er hvorledes »bekvemmeligheden« eksisterer en hårsbredde fra katastrofen. Økonomien og den tekniske administration af det eksisterende skrider frem med uansvarlig hensynsløshed. Man glider fra underholdning til voldsomme massakrer med forprogramerede bevægelers disciplinerede ufølsomhed. Dødens handel ogandel omfatter al tid og rum. Risiko og modig indsats findes ikke længere; der findes bare tryghed eller ulykke, rutine eller katastrofe. Reddet eller druknet. Levende, aldrig.

Med lidt øvelse kan vi gå med lukkede øjne fra hjemmet til skolen, fra køretøret til supermarkedet eller fra banken til diskoteket. Nu kan vi fuldstændigt forstå den vise gamle grækers ordsprog: »De slumrende opretholder også verdensordenen.«

Det er på høje tid at slide sig løs fra dette *vi*, som blot er en refleks af det eneste fællesskab som findes nu – magtens og varernes fællesskab.

En del af dette samfund har al interesse i at det fortsætter med at herske, den anden i at alting kollapser så snart som muligt. At vælge side er det første skridt. Men resignation, grundlaget for forliget mellem de to sider (fortalere for det eksisterende og dets falske kritikere) er overalt, selv i vores liv – den sociale krigs virkelige slagmark – i vores ønsker og beslutningsomhed og i vores daglige underkastelse.

Det er nødvendigt at stille sig ansigt til ansigt med alt dette, at endelig gå i krig med livet.

»Væbnet kamp« er en strategi som kan stå til tjeneste for et *hvilket som helst* projekt. Guerillakrig føres endnu i dag af organisationer, hvis programmer i al væsentlighed er socialdemokratiske; de støtter helt enkelt op om sine krav med militær virksomhed. Politik kan også føres med våben. I alle forhandlinger med magthaverne – altså alle forhold som opretholder dem som samtalepartnere, selv hvis det er som modstandere – er forhandlerne nødt til at fremstille sig selv som en repræsentativ magtfaktor. Set fra det synspunkt, indebærer dét at repræsentere en social virkelighed at reducere den til éns egen organisation. Det væbnede sammenstød må ikke sprede sig spontant, men er nødt til at sammenkædes med forskellige faser i forhandlingerne. Organisationen administrerer resultaterne. Forholdene imellem organisationens medlemmer, og dens forhold til omverden, reflekterer hvad et autoritært program går ud på: de tager hierarki og lydighed seriøst.

De som sigter efter en voldelig magtovertagelse er egentlig ikke så anderledes. Det handler om at propagandere sin gruppe som en avantgarde som er i stand til at lede den revolutionære bevægelse. »Væbnet kamp« præsenteres som den overlegne kampform. De som i højest grad er repræsentative militært – takket være aktionernes spektakulære succes – udgør det autentiske væbnede parti. De iscenesatte retssager og folkekomstole som følger, er handlinger udført af de som vil erstatte staten med sig selv.

Staten har på sin side al interesse i at reducere den revolutionære trussel til nogle få kamporganisationer, og at forvandle undergravende virksomhed til et sammenstød mellem to hære: statens institutioner på den ene side, det væbnede parti på den anden. Det som magten frygter allermost er et anonymt og alment oprør. Mediebilledet af »terroristen« går hånd i hånd med politiets forsvar af samfundsfreden. Lige meget om medborgeren bifalder eller er bange, så er han stadig en medborger, det vil sige en tilskuer.

Reformisternes forskønnelse af det bestående giver næring til våbnenes mytologi og skaber den falske valgmulighed mellem legal og illegal politik. Det rækker med at observere alle de venstrefløjdemokrater som er oprigtigt rørt over guerillaerne i Mexico og Sydamerika. Passiviteten behøver rådgivere og specialister. Når den skuffes af de traditionelle, støtter den op om de nye.

En væbnet organisation – med program og monogram – som er udtrykkeligt revolutionær kan bestemt have libertære træk, ligesom den sociale revolution som ønskes af mange anarkister uden tvivl også er en »væbnet kamp«. Men er det nok?

VIII

Det er let at ramme en fugl som flyver i en lige linje. – Baltasar Gracián

At forandre livet øjeblikkeligt er ikke blot vores passion, det er også kriteriet for vor søgen efter medskyldige. Det samme gælder for hvad man kan kalde et *behov for sammenhæng*. Viljen til at leve sine idéer og skabe en teori med udgangspunkt i sit eget liv, er ikke en søgen efter det *eksemplariske*, eller den hierarkiske og paternalistiske side af samme mønt. Det er afvisningen af al ideologi, også nydelsens. Vi adskiller os fra dem som er tilfredse med de steder som de skaber – og *bevogter* – for sig selv i dette samfund, inden vi overhovedet reflekterer over det, fordi vi simpelthen opfatter vores eksistens på en anden måde. Men vi føler os lige så fjernt fra de, som ved at sætte sin lid til myten om illegale kamporganisationer vil forlade dagligdagens normalitet, og derved låser sig selv inde i andre bure. Ingen rolle, lige meget hvor risikabel den er i forhold til loven, kan erstatte den virkelige forandring af forholdene. Der er ingen genvej, intet øjeblikkeligt spring til et andet sted. Revolutionen er ikke en krig.

Tidligere har våbnenes ildevarslende ideologi forvandlet nogle fås behov for konsekvens til massens behov for selskabelighed. Gid våbnene endelig må vende sig imod ideologierne.

Et individ med en lidenskab for samfundsomvæltning, og med en »personlig« vision af klassekampen, ønsker at handle øjeblikkeligt. Når han eller hun analyserer kapitalens og statens forvandlinger, så er det for at angribe dem, bestemt ikke for at lægge sig til at sove med klarere idéer. Hvis ikke de har taget den herskende lov og morals forbud og distinktioner til sig, så sætter de selv reglerne for deres egen leg og anvender alle redskaber som de kan. I modsætning til forfatteren eller soldaten, som har et fagligt forhold til disse, så er pennen og revolveren ligeværdige våben for dem. Den subversive forbliver subversiv, selv uden pen eller revolver, så længe hun er i besiddelse af det våben som indeholder alle andre: hans egen beslutsomhed.

II

Det er ved at gøre ting som behøver at læres for at gøres, at du lærer dem. – Aristoteles

Hemmeligheden er at virkelig begynde.

Den nuværende samfundsorden forsinker ikke blot enhver udøvelse af frihed, den forhindrer og fordærver den også. Den eneste måde hvorpå man kan lære hvad frihed er, er ved at eksperimentere med den, og for at gøre det behøver man *tid* og *rum*.

Den grundlæggende forudsætning for fri handling er dialog. Enhver autentisk diskussion kræver at to betingelser er opfyldt: virkelig interesse i de emner som diskuteres (indhold), og fri søgen efter mulige svar (metode). Disse to betingelser bør opfyldes *samtidigt*, hvis vi erkender at indholdet bestemmer metoden og omvendt. Man kan kun tale *om* frihed i frihed. Hvad er meningen med at stille spørgsmål hvis vi ikke er frie til at svare? Hvad er meningen med at svare hvis spørgsmålene altid er falske? Dialog eksisterer kun når individer kan tale med hinanden uden formidling, det vil sige, når de står i et gensidigt forhold til hinanden. Hvis samtalen kun går én vej, så er ingen kommunikation mulig. Hvis nogen har magten til at påtvinge andre sine spørgsmål, så bliver indholdet af spørgsmålene en direkte funktion af denne magt (og svarene vil indeholde underkastelsen). Undersætter kan kun stilles spørgsmål, hvis svar bekræfter deres rolle, og ud fra deres svar formulerer cheferne fremtidens spørgsmål. Slaveriet består i at fortsætte med at svare.

Set på den måde er markedsundersøgelser identiske med folketingsvalg. Vælgerens suverænitet svarer til forbrugernes suverænitet, og omvendt. Passivitet foran fjernsynet kaldes for *publikum*; retfærdiggørelsen for statens magt kaldes for *folkets suverænitet*. I begge tilfælde er individerne helt enkelt gidsler i en mekanisme som giver dem *ret* til at tale efter at have berøvet dem *evnen* til det. Hvad er meningen med dialog hvis du ikke kan gøre andet end at stemme på den ene eller den anden? Hvad er kommunikation hvis dit eneste valg står mellem identiske varer og fjernsynsprogrammer? Spørgsmålenes indhold er meningsløst fordi metoden er falsk.

»Intet ligner en repræsentant for borgerskabet mere end en repræsentant for proletariatet«, skrev Sorel i 1907. Det som gjorde dem identiske var præcis det faktum at de var *repræsentanter*. At sige det samme i dag om kandidater fra venstre- eller højrefløjen ville være banalt. Men politikere behøver ikke at være originale (det ordner reklamen), det er tilstrækkeligt hvis de ved hvordan de skal *forvalte* denne banalitet. Det er ironisk at mediernes defineres som et middel til *kommunikation*, og at stemmeståhejet kaldes for et *valg* (som i ordets sande betydning er en fri, bevidst beslutning).

Pointen er, at magthaverne ikke tillader nogen anden styreform. Selv hvis vælgerne ønskede det (hvilket, for at imitere *realisternes* sprogbrug, allerede er fuldstændigt »utopisk«), så kunne ingen vigtige spørgsmål længere stilles dem fra det øjeblik hvor den eneste frie handling – det eneste autentiske valg – som de kunne udføre ville være ikke at stemme. Enhver som stemmer, *vil* stilles ligegyldige spørgsmål, for autentiske spørgsmål tillader ikke passivitet og delegering. Lad os give en bedre forklaring.

Forestil dig at kapitalismens afskaffelse skulle besluttes ved en folkeafstemning (at et sådant spørgsmål *umuligt* kan stilles under de eksisterende samfundsforhold ser vi bort fra). De fleste vælgere ville stemme til fordel for kapitalismen af den simple årsag at når de forlader hjemmet, kontoret eller supermarkedet kan de ikke forestille sig en verden uden varer og penge. Men selv hvis de stemte imod kapitalismen så ville intet ændre sig, for hvis et sådant problem skulle løses på en autentisk måde så ville det *udelukke* eksistensen af vælgere. Et helt samfund kan ikke ændres ved lov.

Det samme kan siges om langt mindre radikale problemer. Tag som eksempel et boligområde. Hvad ville der ske hvis beboerne havde mulighed (endnu en gang befinder vi os i en »utopi«) for at udtrykke sig vedrørende organiseringen af sine liv (boliger, gader, torv, etc.)? Lad os med det samme fastslå at sådanne krav *uundgåeligt* ville være begrænsede fra begyndelsen, fordi boligområder er en konsekvens af forflytningen og *koncentrationen* af befolkningen i overensstemmelse med økonomiens og den sociale kontrols behov. Ikke desto mindre kunne vi forsøge at forestille os en anden form for samfundsorganisering end en sådan ghetto. Man kan trygt antage at størstedelen af befolkningen ville have samme opfattelse som politiet om den sag. Ellers (hvis altså selv en begrænset dialog ville føre til ønsket om et nyt livsmiljø) ville det indebære at ghettoen ville eksplodere. For hvordan forliger man, under de rådende samfundsforhold, indbyggernes ønske om at *trække vejret* med motorindustriens chefers interesser? Individernes frie bevægelsesmulighed med luksusbutiksejernes frygt? Legepladserne med parkeringspladsernes, banker-

samfund kan tilbyde os (en karriere, berømmelse, en pludselig gevinst, »kærlighed«) simpelthen ikke interesserer os. Vi væmmes lige så meget ved at give ordrer som ved lydighed. Vi er udnyttede ligesom alle andre, og vil sætte en stopper for udnyttelsen øjeblikkeligt. I vores øjne behøver oprøret ikke anden retfærdiggørelse.

Vores liv forsvinder fra os, og ethvert klassebegreb som ikke går ud fra dette faktum, er ikke andet end en løgn. Vi ønsker ikke at lede eller støtte folkebevægelser, men snarere at deltage i dem som allerede eksisterer i den udstrækning som vi anser at vi deler fælles behov med dem. I et *umådeholdent* syn på frigørelse er der ikke nogle kampformer som er overlegne. Oprøret behøver alting: blade og bøger, våben og sprængstoffer, eftertanke og bandeord, gift, knive og ildspåsættelse. Det eneste interessante spørgsmål er, *hvordan vi kombinerer dem*.

et hovedkvarter som skal erobres; hvordan skulle den ellers retfærdiggøre sin egen rolle?

Det bedste man kan gøre med våben, er at gøre dem ubrugelige så hurtigt som muligt. Men spørgsmålet om våben forbliver abstrakt indtil det sættes i sammenhæng med forholdet mellem revolutionære og udnyttede, mellem organisationer og virkelige bevægelser.

Alt for ofte har revolutionære erklæret at de er de udnyttedes bevidsthed og at de repræsenterer deres niveau af subversiv modenhed. Dermed bliver »folkebevægelsen« en retfærdiggørelse af partiet (som i den leninistiske variant bliver til en elite af professionelle revolutionære). Det er en ond cirkel, for desto mere man adskiller sig fra de udnyttede, desto mere er man nødt til at *repræsentere* en ikkeeksisterende forbindelse. Undergravende virksomhed reduceres til blot at bestå af éns egen praksis, og repræsentation bliver forvaltningen af ideologiske uoverensstemmelser – den bureaukratiske version af kapitalistisk annektering. Den revolutionære bevægelse identificerer sig så med sit »mest avancerede« udtryk, som *realiserer* dens begreber. Den hegelske dialektik tilbyder et perfekt system for denne konstruktion.

Men der findes også en kritik af adskillelse og repræsentation som retfærdiggør afventen og accepterer kritikerens rolle. Under påskud af ikke at separere sig selv fra »folkebevægelsen«, ender man med at fordømme al konfrontativ praksis som værende et »spring fremad« eller simpel »væbnet propaganda«. Atter opfordres revolutionære til at »afsløre« de udnyttedes virkelige forhold, denne gang ved sin egen uvirksomhed. Konsekvensen er, at intet oprør er muligt uden en synlig folkebevægelse. Alle som handler må nødvendigvis være ude på at tage proletarietets plads. Det eneste arvegods at forsvare bliver »radikal kritik« og »revolutionær klarhed«. Livet er elendig, så der er ikke andet at gøre end at teoretisere over elendigheden. Sandheden frem for alt. På den måde bliver adskillelsen mellem subversive og udnyttede ikke fjernet, men blot forskubbet. Vi er ikke længere udnyttede sammen med de udnyttede; vores drømme, vrede og svagheder er ikke længere en del af klassekampen. Vi kan ikke bare handle når vi har lyst til det: vi har en mission – selvom den ikke kalder sig selv for det – at fuldføre. Der findes de som ofrer sig for proletariet gennem handling, og de som gør det gennem uvirksomhed.

Denne verden forgifter os og tvinger os til at udføre nytteløse og skadelige aktiviteter; den påtvinger os behovet for penge og fratager os lidenskabelige forhold. Vi bliver gamle omringet af mænd og kvinder uden drømme, fremmede i en virkelighed som ikke giver nogen plads til udbrud af generøsitet. Vi er ikke selvfornægtelsens partisaner. Det er bare sådan at det *bedste* som dette

nes og indkøbscentrenes beton? Hvad med de tomme huse i spekulanternes hænder? Og boligblokkene som ser ud som kaserner, som ser ud som skoler, som ser ud som hospitaler, som ser ud som sindssygeanstalter? At flytte én væg i denne labyrint af rædsler, ville være det samme som at sætte spørgsmålstegn ved hele arrangementet. Desto længere væk vi kommer fra et politilignende syn på vores livsmiljø, desto nærmere kommer vi et sammenstød med politiet.

»Hvordan kan man tænke frit i skyggen af en kirke?«, skrev en anonym hånd på Sorbonnes hellige væg i maj '68. Dette perfekte spørgsmål har vidtrækkende konsekvenser. Alt som er indrettet for økonomiske og religiøse formål kan ikke indgive andet end økonomiske og religiøse ønsker. En vanhelliget kirke er stadig Guds hus. Varerne fortsætter med at sludre i et forladt indkøbscenter. En tom kasernes eksercerplads indeholder *stadigvæk* soldaternes march. Det var dét han mente, han som sagde at ødelæggelsen af Bastillen var socialpsykologi i praksis. Bastillen kunne aldrig være blevet brugt som andet end et fængsel, fordi væggene fortsat ville have fortalt om indespærrede kroppe og drømme.

Underkastelse, pligt og lede forenes med konsumerisme i endeløse morbide vielser. Arbejdet reproducerer de sociale omgivelser, som så reproducerer resignationen overfor arbejdet. Man nyder aftenen foran fjernsynet, fordi man har brugt hele dagen på kontoret og i metroen. At holde tyst på fabrikken gør brølet på stadionets tilskuerpladser til et løfte om lykke. At føle sig utilstrækkelig i skolen *retfærdiggør* den tåbelige uansvarlighed på diskoteket en lørdagsaften. Kun et par øjne på vej ud fra McDonalds kan lyse op når de ser et reklameskilt for Club Med. Og så videre.

Du er nødt til at kende friheden for at være fri. Du er nødt til at frigøre dig selv for at kunne eksperimentere med frihed. Under den nuværende samfundsorden forhindrer tid og rum eksperimenter med frihed, fordi de kvæler friheden til at eksperimentere.

III

Vrede tigre er visere end lydige heste. – William Blake

Kun ved at afbryde forpligtelserne til tiden og det sociale rum, vil det være muligt at forestille sig nye forhold og omgivelser. Den gamle filosof sagde at éns begær kun bygger på det man kender. Ønsker kan kun forandres hvis man ændrer det liv som producerer dem. Lad os være på det rene med dette: oprør imod magtens organisering af tid og rum er en materiel og psykologisk nødvendighed.

Bakunin sagde, at revolutioner er tre fjerdedele fantasi og én fjerdedel virkelighed. Det vigtige er at indse, hvor den fantasi som leder til en eksplosion af alment oprør kommer fra. *Frigørelsen af alle onde passioner*, som den russiske revolutionære sagde, er forandringens uimodståelige kraft. Og hvor meget det end får den opgivne eller den kolde analytiker af kapitalens historiske bevægelser til at le, så skulle vi kunne sige – hvis ikke vi fandt sådan en jargon ufordøjelig – at et sådant revolutionsbegreb er ekstremt moderne. Passioner er *onde*, fordi de er fanger som kvæles af det iskolde monster som kaldes normaliteten. Men de er også onde fordi viljen til at leve, frem for at synke sammen under vægten af pligter og masker, forvandler sig til noget nær sin egen modsætning. Når livet begrænses af pligter, så nægter det at endnu en gang træde frem klædt som tjener. I desperat søgen efter *plads*, tilkendegiver det sig som en drømmeagtig tilstedeværelse, en fysisk sammentrækning, et nervøst tic, idiotisk massevold. Er den enorme udbredelse af antidepressiv medicin, et af velfærdsstatens seneste indgreb, ikke en afsløring af de rådende livsforholds ulidelighed? Magten ordinerer fangeskab overalt for at retfærdiggøre sit eget produkt: ondskab. Oprøret tager sig af dem begge to.

Hvis ikke de vil føre sig selv og andre bag lyset, så må de som kæmper for ødelæggelsen af den nuværende samfundskonstruktion indse, at undergravende virksomhed er en leg med vilde og barbariske kræfter. Nogen kaldte dem kosakker, en anden kaldte dem hooligans; i virkeligheden er de individer hvis vrede ikke er blevet undertrykt af samfundsfreden.

Arbejdets og »fritidens« normalitet dræber sammen med familien og forbrugersmenen alle frihedens onde lidenskaber. (Når vi skriver dette er vi tvunget til at være adskilt fra vores egne, og denne adskillelse aflaster staten for byrden at forbyde os at skrive). Ingen forandring er mulig uden et voldsomt brud med rutinen. Men oprøret er altid en minoritets værk. Masserne er ved hånden, klar til at blive magtens værktøj (for slaven som gør oprør, er »magten« både chefens ordrer og de andre slavers lydighed) eller til slapt at acceptere forandringerne. Historiens mest omfattende ulovlige strejke – i maj '68 – involverede kun en femtedel af statens befolkning. Men deraf følger ikke at det eneste mål bør være at overtage magten for at lede masserne, eller at det er nødvendigt at præsentere sig som proletarietets bevidsthed. Et øjeblikkeligt spring fra det nuværende samfund til frihed er ikke muligt. Den krybende og passive livsindstilling kan ikke opløse sig selv i løbet af nogle få dage eller måneder. Denne indstillings modsætning er nødt til at skabe sin egen plads og *tage sin egen tid*. Et samfundsoprør er blot den nødvendige forudsætning for at denne proces kan begynde.

Foragt for »masserne« er ikke kvalitativt, men ideologisk, det vil sige at det er underordnet det herskende syn på virkeligheden. Kapitalens »folkeslag« eksisterer givetvis, men det har ingen bestemt form.

Det er stadig fra den anonyme masse at de ukendte med vilje til at leve rejser sig til oprør. At påstå at vi er de eneste oprørere i et hav af underkastelse er beroligende, fordi det afgør spillet inden det er begyndt. Vi siger bare, at vi ikke ved hvem vores medskyldige er, og, at vi behøver en samfundsstorm for at opdage dem. I dag bestemmer hver af os selv i hvilken udstrækning andre ikke kan bestemme over os (det er opgivelsen af éns kapacitet til at vælge som får den automatiserede verden til at fungere). Under oprøret maser valget sig frem, bevæbnet, og det er med våben som det skal forsvares, for det er på oprørets kadaver som reaktionen fødes. På trods af at det skabes af en minoritet (men i forhold til hvilken målestok?) af aktive kræfter, kan oprørets fænomen være ekstremt vidtrækkende, og på den måde røber det sin sociale natur. Desto mere vidtrækkende og entusiastisk oprøret er, desto mindre kan det bedømmes på den militære konflikt. Når de udnyttedes væbnede selvorganisering spreder sig og afslører samfundsordenens skrøbelighed, kan man se at oprøret, ligesom hierarkiske og merkantile forhold, er *overalt*. Derimod har enhver som anser revolutionen for at være et statskup et militaristisk syn på sammenstødet. En organisation som iscenesætter sig som de udnyttedes avantgarde, er tilbøjelig til at dække over det faktum at herredømmet er et socialt forhold og ikke bare

VII

Vi er for unge, vi kan ikke vente længere – Graffiti i Paris

Et oprørs styrke er social, ikke militær. Et alment oprør kan ikke vurderes på det væbnede sammenstød, men på i hvor høj grad økonomien lammes, på produktions- og distributionspunkternes overtagelse, på den frie foræring som brænder alle beregninger og på deserteringen fra forpligtelser og samfundsroller. Kort sagt, er det en omvæltning af livet. Ingen guerillagrupper, lige meget hvor effektiv den er, kan erstatte dette storslåede øjeblik af ødelæggelse og forvandling. Oprøret er en banalitet som kommer frem i lyset: ingen magt kan opretholdes uden de underordnedes frivillige slaveri. Oprøret afslører bedre end noget andet, at det er de udnyttede selv som får udnyttelsens morderiske maskiner til at fungere. Den ukontrollerede og vidtspredte afbrydelse af samfundets aktiviteter trækker pludselig ideologiens slør bort og afslører den virkelige magtbalance. Så viser staten sig som det den virkelig er – den politiske organisering af passivitet. Ideologi på den ene side, fantasi på den anden, afslører deres materielle vægt. De udnyttede opdager helt enkelt den styrke som de altid har haft, og sætter en stopper for den illusion at samfundet reproducer sig på egen hånd – eller at en eller anden graver sig frem i deres sted. De rejser sig imod deres tidligere lydighed – deres tidligere *status* – og de vaner som etableredes til forsvar for den gamle verden. Det eneste tilfælde hvor »kollektivitet« ikke er det mørke som afslører ildfluernes flugt fra politiet, eller løgnen som forvandler individuel elendighed til »det fælles bedste«, er når rebeller sammensværger sig. Det er det som giver os medskyldighedens styrke på trods af forskelligheder. Kapitalens fællesskab består først og fremmest af angivere, en forening som svækker individer, enighed som holder os adskilte. Samfundsansvaret er den indre stemme som gentager at »de andre accepterer«. På den måde modarbejdes de udnyttede af deres egentlige styrke. Oprøret er processen som frigør denne styrke, samtidigt som den frigør autonomi og livsnydelse; det er øjeblikket, hvor vi gensidigt indser at det bedste vi kan gøre for andre er at befri os selv. På den måde er det »en kollektiv bevægelse for individuel realisering«.

Men hvordan skaber man et fællesskab med udgangspunkt i vrede? Lad os sætte en stopper for dialektikerens tryllekunstner. De udnyttede bærer ikke på noget positivt projekt, ikke engang det klasseløse samfund (som i alt for høj grad ligner den produktive opsætning). Kapitalen er deres eneste fællesskab. De kan kun undslippe ved at ødelægge alt det som gør dem til udnyttede: løn, varer, roller og hierarkier. Kapitalismen har ikke skabt forudsætningerne for sit eget nederlag til kommunismen – det berømte borgerskab som smeder våbnene til sin egen udryddelse – men en verden af rædsler.

De udnyttede har intet at selvorganisere ud over benægtelsen af at være udnyttede. Det er den eneste måde hvorpå deres chefer, ledere og apologeter i forskellige forklædninger kan forsvinde sammen med dem selv. I denne »enorme opgave af omgående ødelæggelse« må vi finde glæde, umiddelbart.

For grækerne hentydede ordet »barbar« ikke alene til den fremmede, men også til »stammeren«, ham som ikke talte bystatens sprog korrekt. Sprog og territorium er uadskillelige. Loven fastsætter grænserne som styrkes af navnes orden. Enhver magtstruktur har sine barbarer, enhver demokratisk diskussion har sine stammere. Varesamfundet vil bortvise deres stædige tilstedeværelse – med eksil og stilhed – som om de var intet. Det er på dette intet, som oprøret har sat sin sag. Ingen ideologi som taler for dialog og deltagelse vil nogensinde kunne tilsløre ekskludering og interne kolonier fuldstændigt. Når statens og økonomiens daglige vold får den onde del til at eksplodere, så er der ingen mening i at blive overrasket hvis nogen slår næven i bordet og nægter at acceptere diskussion. Først da vil lidenskaberne gøre sig af med dødens verden. Barbarerne er lige rundt om hjørnet.

IV

Vi er nødt til at opgive alle modeller og studere vores muligheder.
– Edgar Allan Poe

Oprørets nødvendighed. Ikke i den forstand at det er noget uundgåeligt (en hændelse som *må* finde sted før eller siden), men i den forstand, at det er en konkret betingelse for det som er muligt. Nødvendigheden af det mulige. Penge er nødvendige i dette samfund. Alligevel er et liv uden penge en mulighed. For at opleve denne mulighed er det nødvendigt at ødelægge dette samfund. I dag oplever man kun det som er samfundsmæssigt nødvendigt.

Sjovt nok, så taler de, som anser oprøret for at være en tragisk fejltagelse (eller en urealistisk romantisk drøm), en hel del om sociale aktionsformer og steder med frihed til at eksperimentere. Man behøver dog blot at vride lidt på sådanne argumenter før al saften løber ud af dem. Som vi sagde, så kræver handlefrihed at man er i stand til at tale uformidlet med hinanden. Og om hvad, hvor meget og hvorhenne kan man føre en samtale i dag?

For at kunne diskutere frit er man nødt til at snuppe tid og rum fra samfundets krav. Dialog er trods alt uadskillelig fra kamp. De er uadskillelige både materielt (for at kunne tale med hinanden er det nødvendigt at tage sig tid og at erobre plads) og psykologisk (individer kan lide at tale om hvad de laver, for det er på den måde, at ord forvandler virkeligheden).

Vi glemmer at vi alle lever i en ghetto, selv hvis vi ikke betaler husleje og hver dag er en søndag. Hvis ikke vi er i stand til at ødelægge denne ghetto så er friheden til at eksperimentere mildest talt en fattig fornøjelse.

Mange libertære tror at samfundsforandring kan og bør ske gradvist, uden noget pludseligt brud. Af den grund taler de om »steder som er uden for staten«, hvor en ny praksis og nye idéer kan uddybes. Uden at se nærmere på de åbenlyst komiske aspekter (*hvor* eksisterer staten ikke? *hvordan* tilsidesætter man den?), kan vi se at udgangspunktet fortsat er de selvorganiserede føderalistiske metoder som oprørere har eksperimenteret med på bestemte tidspunkter i historien (Pariserkommunen, det revolutionære Spanien, Budapestkommunen, etc.). Hvad man glemmer at sige er dog at muligheden for at tale med

kende oprørske handlinger – som opstår spontant. Hvis vi leder efter et tydeligt udtryk for det samfund som de udnyttede kæmper for (som en spidsfindig teoretiker påstod i forbindelse med en nylig bølge af strejker), kan vi lide så godt blive hjemme. Hvis vi nøjes – hvilket ikke er så anderledes – med at give »kritisk støtte«, så tilføjer vi blot vores røde og sorte flag til partiernes og fagforeningernes. Endnu engang forener kritik af detaljer sig med den kvantitative model. Hvis vi tror, at når de arbejdsløse snakker om retten til at arbejde, så skal vi gøre det samme (og påvise den åbenbare forskel på lønarbejde og »aktiviteter som gavner samfundet«), så lader det eneste *sted at handle* til at være i gader fyldt med demonstranter. Som den gamle Aristoteles vidste, så er *repræsentation* kun mulig der hvor der er overensstemmelse mellem tid og rum.

Men hvem siger at det umuligt at tale med de arbejdsløse om sabotage, afskaffelsen af rettigheder eller at nægte at betale husleje (samtidig som man praktiserer det)? Hvem siger, at når arbejderne går på gaden og strejker, så kan økonomien ikke kritiseres *et andet sted*? At sige hvad fjenden ikke forventer og være der hvor de ikke venter os. Det er den nye poesi.

følgelig kan man holde sig på sikker afstand ved at sige at arbejde ikke skal bedes om, men ødelægges. Eller man kan forsøge at sammenkæde en kritik af hele økonomien med det så lidenskabeligt nedbrændte kontor, eller en kritik af fagforeningerne med en sabotagehandling. Hvert enkeltstående mål i kampen rummer volden af de samfundsforhold som i sin helhed er klar til at eksplo- dere. Den umiddelbare årsags banalitet er som bekendt forløber for oprør op gennem historien.

Hvad kan en gruppe beslutsomme kammerater gøre i en sådan situation? Ikke meget, hvis de ikke allerede har tænkt på (f.eks.) hvordan nogle flyveblade skal uddeles, eller i hvilke dele af byen en demonstration kan udvides; og hvad mere er, hvis en munter og lovløs intelligens får dem til at glemme antal og storlæde organisationsstrukturer.

Uden at ville genoplive myten om generalstrejken som oprørets forløser, er det klart at et afbrud i al samfundsaktivitet stadigvæk er afgørende. Undergra- vende virksomhed er nødt til at stræbe mod en paralysering af normaliteten, lige meget hvad der var sammenstødet oprindelige årsag. Hvis studenter fort- sætter med at studere, hvis arbejdere – de som stadig findes – og kontorister fortsætter med at arbejde, hvis arbejdsløse fortsætter med at bekymre sig om arbejdsløshed, så er ingen forandring mulig. Revolutionær praksis er altid *over* mennesker. Enhver organisation som er separeret fra de sociale kampe kan hverken starte, udvide eller forsvare et oprør. Hvis det er sandt at de udnyttede er tilbøjelige til at stille sig bag dem som kan garantere økonomiske forbedrin- ger under kampens gang – hvis det med andre ord er sandt at enhver kamp for bedre vilkår nødvendigvis er af reformistisk karakter – så kan libertære til- skynde metoder (individuel autonomi, direkte aktion, permanent konflikt) som går hinsides det at stille krav og i stedet benægter alle samfundsidentiteter (læ- rer, kontorist, arbejder, etc.). En etableret libertær organisation som stillede krav ville blot *flankere* kampene (kun et fåtal af de udnyttede ville vælge at melde sig ind), eller ville miste sine libertære karaktertræk (fagforeningerne er de bedst kvalificerede på den syndikalistiske kampforms felt). En organisa- tion skabt af revolutionære og udnyttede er kun i virkelig konflikt hvis den er i overensstemmelse med en specifik kamps midlertidige natur, har et tyde- ligt mål og et offensivt perspektiv. Kort sagt, hvis den er en kritik i praksis af fagforeningerne og deres samarbejde med cheferne.

Vi kan ikke påstå at subversive i øjeblikket har nogen stor kapacitet til at indlede sociale kampe (antimilitaristiske, imod forurening af miljøet, etc.). Til- bage står (for dem som ikke fastholder at »folk er medskyldige og opgivne«) hypotesen om autonom indgriben i de kampe – eller i de temmelig vidtræk-

hinanden og forandre virkeligheden blev taget af bevæbnede rebeller. Kort sagt så udelukkes en lille detalje: oprøret. Man kan ikke separere metoderne (nabolagsmøder, direkte beslutningstagen, horisontale netværk, etc.) fra den kontekst som gjorde dem mulige, eller til og med sætte dem i modsætning til hinanden (f.eks. »der er ingen mening i at angribe staten; vi er nødt til at sel- vorganisere os, gøre utopien konkret«). Før man f.eks. overvejer hvilken rolle arbejderrådene havde – og hvad de kunne indebære i dag – så er man nødt til at tage i betragtning, hvilke forhold de eksisterede under (1905 i Rusland, 1918–1921 i Tyskland og Italien, etc.). Det var oprørstider. Vil nogen være så venlig at forklare, hvordan det i dag skulle være muligt for de udnyttede at tage beslutninger i første person om emner af nogen som helst betydning, uden at bryde samfundets normalitet med magt? Først da vil du kunne tale om selvfor- valtning og føderalisme. Før man diskuterer hvad det indebærer at selvforvalte det nuværende produktionsapparat »efter revolutionen«, er det nødvendigt at være opmærksom på én lille detalje: hverken cheferne eller politiet vil godtage det. Man kan ikke diskutere en mulighed og samtidigt udelade de forudsætning- er som kræves for at den kan blive konkret. Enhver idé om frihed indebærer et brud med det nuværende samfund.

Lad os tage et sidste eksempel. Også i libertære kredse tales der om direkte demokrati. Man kan påpege at den anarkistiske utopi modsætter sig flertals- styre. Rigtigt nok. Men pointen er at ingen taler *konkret* om direkte demokrati. Lad os se bort fra dem som præsenterer det som det modsatte af hvad det er, det vil sige borgerlister som stiller op i lokalvalg, og se nærmere på dem som forestiller sig egentlige borgermøder, hvor folk taler uformidlet med hinanden. Hvad ville de såkaldte borgere have mulighed for at udtrykke? Hvordan kan de give andre svar uden at ændre problemstillingerne? Hvordan kan man skelne mellem såkaldt politisk frihed og de nuværende økonomiske, sociale og tekno- logiske forudsætninger? Hvordan du end vrider og vender på det, så kommer du ikke uden om spørgsmålet om ødelæggelse, medmindre du tror at et tek- nologisk og centraliseret samfund samtidigt kunne være føderalistisk, eller at alment selvstyre kunne eksistere i de fængsler som vor tids byer reelt er blevet til. At påstå at alle de nødvendige forandringer kan ske gradvist skaber bare forvirring. Forandring kan ikke engang begynde uden et alment oprør. Oprøret er de sociale forhold i sin *helhed* som åbnes op for frihedens eventyr så snart sløret af kapitalistisk specialisering bliver revet bort. Oprøret giver ingen svar i sig selv, det er sandt. Det begynder bare at stille spørgsmål. Så pointen er ikke om man skal handle gradvist eller вовet. Pointen er om man skal handle eller bare drømme om at handle.

Kritikken af direkte demokrati (for at blive ved eksemplet) er nødt til at være konkret. Kun da er der muligt at gå *videre* og forestille sig at det sociale grundlag for individuel autonomi faktisk eksisterer. Kun da er det muligt for denne *videregåen* at blive en metode i kampen, her og nu. Subversive er nødt til at kritisere andres idéer og definere dem mere præcist end dem som sværger ved dem.

For bedre at slibe sine knive.

Hvordan – når vi er så få – kan vi blive *synlige* for studerende, arbejdere og arbejdsløse? Hvis man tænker i begreber som konsensus og image (at gøre sig selv synlig, for at være præcis), kan resultatet tages for givet: fagforeninger og snedige politikere er langt stærkere end os. Endnu en gang er dét, som mangler, kapaciteten til at sætte sammen og slå i stykker. Reformismen agerer *kvantitativt* på detaljer: den mobiliserer enorme mængder af mennesker for at ændre nogle få isolerede aspekter af magten. En total samfundskritik tillader derimod fremkomsten af en *kvalitativ* handlingsvision. Lige præcis fordi der ikke er nogen centre eller revolutionære subjekter at underordne sine projekter så forbindes hvert aspekt af den sociale virkelighed til den helhed som det er del af. Lige meget om det handler om forurening, fængsler eller byplanlægning, så ender enhver virkelig subversiv diskurs med at sætte spørgsmålstegn ved *alt*. I dag, mere end nogensinde, kan et kvantitativt projekt (at samle studerende, arbejdere eller arbejdsløse i en permanent organisation med et specifikt program) kun agere på detaljeniveau, hvilket trækker styrken ud af handlinger som ellers kunne have stillet spørgsmål som ikke kan reduceres til en opdeling i kategorier (studenter, arbejdere, immigranter, homoseksuelle, etc.). Så meget desto mere som reformisme i mindre og mindre grad reformere noget som helst (tænk bare på arbejdsløsheden og den måde hvorpå den falskt præsenteres som et sammenbrud i den økonomiske rationalitet som kan løses). Der var en som sagde, at til og med kravet om mad uden giftstoffer er blevet et revolutionært projekt, fordi ethvert forsøg på at tilfredsstille kravet ville indebære en forandring af samfundsforholdene i deres helhed. Ethvert krav som adresseres til en bestemt modtager bærer sit eget nederlag i sig, om ikke andet, så fordi ingen autoritet, selv hvis den ønskede det, ville kunne løse noget problem af almen betydning. Til *hvem* henvender man sig for at bekæmpe luftforurening?

Arbejderne, som under en ulovlig strejke bar et banner hvorpå der stod »Vi beder ikke om noget«, forstod at nederlaget ligger i selve kravet (»kravet imod fjenden er evigt«). Der er ingen anden vej end at tage det hele. Som Stirner sagde: »Giv dem nok så meget, de vil altid have mere; for de vil intet mindre end dette: at der ikke længere skal skænkes dem noget.«¹

Og hvad så? Så kan I forestille jer at handle uden at være isolerede, selvom I er få, med den viden at i en eksplosiv situation er nogle få gode kontakter mere nyttigt end at være mange. Desværre sker det tit at rettighedskrævende sociale kampe udvikler mere interessante metoder end mål (f.eks. en gruppe arbejdsløse som kræver arbejde ender med at brænde et socialkontor ned). Selv-

---

¹ Max Stirner: *Den eneste og hans ejendom*, p. 262, overs. af Fritz Wolder, HELIKON, 1999.

VI

... poesi ... henregnes til fantasien, som efter behag kan forene og adskille ting på ulovlig vis. – Francis Bacon

Forestil dig et andet styrkebegreb. Måske er dét den nye poesi. Hvad er et oprør i bund og grund, om ikke en alment udbredt leg med illegale sammenligninger og adskillelser?

Revolutionær styrke kan ikke sammenlignes med magtens styrke. Hvis det var tilfældet ville vi have tabt inden vi overhovedet begyndte, fordi enhver forandring ville være begrænsningens evige tilbagekomst. Alt ville blive reduceret til en militær konflikt, fanernes *dance macabre*. Virkelige bevægelser undslipper det kvantitative tilbagespring.

Staten og kapitalen er i besiddelse af de mest sofistikerede kontrol- og undertrykkelsessystemer. Hvordan kan vi modsætte os denne Molok? Hemmeligheden ligger i kunsten at slå i stykker og sætte sammen igen. Tankevirksomhed er en vedvarende leg med at bryde ned og fastslå ligheder. Det samme gælder for undergravende virksomhed. At f.eks. kritisere teknologi indebærer at overveje dens generelle struktur, at se den ikke blot som en samling af maskineri, men som et samfundsforhold, et *system*; det indebærer forståelsen af, at et teknologisk redskab afspejler det samfund som producerer det, og at dets indførelse forandrer forholdene imellem individer. At kritisere teknologi indebærer at nægte at rangere menneskers aktiviteter under profit. Ellers bedrager vi os selv hvad angår teknologiens indhold, dens hævde af neutralitet og mulighederne for at ophæve dens konsekvenser. Først da bliver det nødvendigt at nedbryde den i dens tusinder af forgreninger, de konkrete manifestationer som i højere og højere grad ødelægger os. Vi er nødt til at indse at den spredning af produktion og kontrol som den nye teknologi tillader, gør sabotage enklere. Ellers ville det være umuligt at angribe den. Det samme gælder skoler, kaserne og kontorer. Selvom de er uadskillelige fra de hierarkiske og merkantile forholds helhed, så er det stadigvæk i bestemte personer og steder, at de bliver konkrete.

V

Det er en aksiomatisk og selvindlysende sandhed at revolutionen ikke kan udføres før der findes tilstrækkelige kræfter. Men det er en historisk sandhed at de kræfter som forårsager evolutionen og de sociale revolutioner ikke kan udregnes ved hjælp af meningsmålinger. – Errico Malatesta

Det er ikke på mode at tro at samfundsforandring stadig er mulig. Det siges at »masserne« er i en dyb trance og fuldstændigt tilpassede til de sociale normer. Fra den påstand kan vi nå mindst to konklusioner. At oprør er umuligt, eller at det kun er muligt i små grupper. Det leder enten til en åbenlyst institutionel diskurs (nødvendigheden af valg, lovlig magtovertagelse, etc.) eller til en som foretrækker reformer i samfundet (selvorganisering i fagforeninger, kamp for kollektive rettigheder, etc.). Den anden konklusion kan danne grundlaget for en klassisk avantgardistisk diskurs eller en antiautoritær linje som går ind for permanent agitation.

Her kan vi påpege, at op gennem historien har idéer som tilsyneladende er i opposition til hinanden vist sig at dele de samme rødder.

Tag som eksempel socialdemokrati og bolsjevisme: begge går tydeligvis ud fra den antagelse at masserne ikke har nogen revolutionær bevidsthed og derfor behøver ledes. Socialdemokrater og bolsjevikker var kun uenige om hvilke metoder som skulle anvendes – reformistisk parti eller revolutionært parti, parlamentarisk strategi eller voldelig erobring af magten – i et ellers identisk program om at bringe bevidsthed til de udnyttede udefra.

Lad os se på hypotesen om en undergravende praksis, baseret på en »minoritet«, som afviser den leninistiske model. Fra et libertært synspunkt må man enten opgive al snak om et socialt oprør (til fordel for et erklæret ensomt oprør), eller før eller senere indse at det er nødvendigt at håndtere spørgsmålet om de samfundsmæssige konsekvenser af éns idéer og praksis. Hvis vi ikke vil løse problemet med sproglige mirakler (ved f.eks. at sige at de teser som vi støtter *allerede* findes i de udnyttedes hoveder, eller at vores oprør *allerede* er

del af en almen tilstand), så må vi indse et faktum: vi er isolerede, hvilket ikke er det samme som at sige at vi er få.

Ikke alene er det ingen begrænsning at handle i små grupper, det repræsenterer også en helt anden måde at forstå samfundsforandring på. Libertære er de eneste som forestiller sig en form for kollektiv livsførelse som ikke er underordnet nogen central ledelse. Autentisk føderalisme muliggør overensstemmelser mellem frie foreninger af individer. Forhold som bygger på affinitet er ikke grundlagt på ideologi eller kvantitet, men bundet i gensidig viden, i at føle og dele en fælles lidenskab for éns projekter. Men affinitet i éns projekter og autonom individuel handling er tomme ord, hvis ikke de kan udbredes uden at ofres for en eller anden påstået højere nødvendighed. Det er de horisontale forbindelser som konkretiserer en frigørende praksis: uformelle forbindelser *som virkelig eksisterer*, uden repræsentation. Et centraliseret samfund kan ikke eksistere uden politikontrol og et dødbringende teknologisk system. Af den grund har enhver som ikke er i stand til at forestille sig et fællesskab uden statens autoritet, ingen redskaber til at kritisere den økonomi som ødelægger planeten. Enhver som ikke kan forestille sig et fællesskab bestående af *unikke individer*, ser intet alternativ til politisk formidling. Derimod muliggør idéen om at ligesindede forenes i frie eksperimenter, med affinitet som grundlag for nye relationer, en total samfundsomvæltning. Kun ved at opgive idéen om *centrum* (erobringen af Vinterpaladset eller, for at være mere opdaterede, den statslige fjernsynskanal) bliver det muligt at skabe et liv uden tvang eller penge. På den måde er metoden med spredte angreb en kampform som bærer en anden verden i sig. At handle når alle anbefaler at vente, når det er umuligt at regne med stor opbakning, når man ikke ved på forhånd om man opnår nogle resultater eller ej, indebærer at man allerede bekræfter det som man kæmper for: et samfund *uden beregninger*. Det er på den måde at det at handle i små grupper af mennesker i affinitet med hinanden indeholder den vigtigste kvalitet – det er ikke blot en taktisk indretning, men indeholder allerede realiseringen af éns mål. At likvidere løgner om *overgangsperioden* (diktatur inden kommunisme, magt inden frihed, bedre løn inden man tager det hele, sikre resultater inden man handler, henstillinger om finansiering inden man eksproprierer, »etiske banker« inden anarki, etc.), er at gøre oprøret til en anden måde at forstå relationer på. At angribe den teknologiske hydra med det samme, indebærer at man forestiller sig et liv uden politi i hvide kitler (det vil sige uden den økonomiske og videnskabelige organisering som gør dem nødvendige); at angribe mediernes domesticerende redskaber indebærer at skabe relationer som er frie for *image* (det vil sige frie for den passivitet som fabrikere det). Alle som be-

gynder at råbe op om at det ikke længere – eller endnu ikke – er tid til oprør, afslører på forhånd hvilket slags samfund de ønsker. Når vi på den anden side lægger vægt på nødvendigheden af øjeblikkeligt socialt oprør – en ukontrolleret bevægelse som afbryder historiens gang for at tillade fremkomsten af det mulige – så betyder det helt enkelt: vi vil ikke have nogen ledere. I dag er den eneste virkelige føderalisme et alment oprør.

Hvis vi afviser centralisering er vi nødt til at bevæge os hinsides den kvantitative idé om at samle de udnyttede til et frontalt sammenstød med magten. Det er nødvendigt at forestille sig en anden form for styrke – brænd meningsmålingerne og lav om på virkeligheden.

Hovedregel: Udfør ikke aktioner *en masse*. Lav aktioner med højst tre eller fire medvirkende. Der bør være så mange små grupper som muligt, og hver af dem er nødt til at lære at angribe og forsvinde hurtigt. Politiet forsøger at knuse en tusindtallig folkemængde med en enkelt gruppe kosakker på hundrede mand.

Det er nemmere at besejre hundrede mænd end en enkelt, især hvis de pludseligt slår til og forsvinder på mystisk vis. Politiet og hæren vil være magtesløse hvis Moskva er dækket med disse små og uangribelige enheder [...] Indtag ikke nogle fæstninger. Hæren vil altid kunne indtage dem eller simpelthen ødelægge dem med sit artilleri. Vores fæstninger skal være baggårde og andre steder hvorfra det er nemt at slå til og forsvinde. Hvis de indtager dem finder de aldrig nogen, og de vil miste mange mænd. Det vil være umuligt for dem at indtage dem alle, for da skulle de tvinges til at fylde hvert eneste hus med kosakker. – *Advarsel til oprørerne*, Moskva, 11. december 1905